

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักฟังตนเอง มีความปลอดภัยของร่างกายและจิตใจ ไม่ตกอยู่ในสภาวะเสี่ยงของยาเสพติดและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการตามมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอน ได้ยึดเป็นแนวเพื่อการวางแผนจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายได้นั้นครูจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครุมืออาชีพโดยการคิดค้นหาแนวทางใหม่เพื่อพัฒนาตนเองตลอดจนคิดค้นหาแนวทางใหม่ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญยุทธศาสตร์หนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ครูนำกระบวนการวิจัยมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ถือว่าได้มีส่วนสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานโดยตรงที่มีหน้าที่จัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงเรื่องคุณภาพซึ่งคุณภาพที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญ คือ คุณภาพของผลผลิตแต่การที่จะมาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่พอใจนั้น จะต้องมาจากระบวนการ (Process Quality) และคุณภาพของบุคลากร(Human Quality) กระบวนการที่มีคุณภาพและคนที่มีคุณภาพเท่านั้น จึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้และกระบวนการที่มีคุณภาพ จะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจร คุณภาพของคนต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้องและต้องพัฒนาคุณภาพของคนในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการรักการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงานและพัฒนาเทคโนโลยีด้วยตนเอง มีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2544, 34) การพัฒนา

ครูผู้สอนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารงานบุคคล ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทั้งนี้เนื่องมาจากครูผู้สอนถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเพราะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติของครูผู้สอนในลักษณะบูรณาการอย่างเหมาะสม

การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ คือเป็นทั้งคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ เมื่อเป็นคนดีมีคุณภาพแล้วย่อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ บ้านเมือง ให้เจริญก้าวหน้า มั่งคั่งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การจัดการศึกษาแม้ว่าจะมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือสถานศึกษาซึ่งจะต้องมีกระบวนการในการจัดการศึกษาเพื่อเป้าหมายหลักคือนักเรียนที่มีคุณลักษณะตรงตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาระดับโรงเรียนให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายจึงเป็นเรื่องสำคัญ สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับและยุทธศาสตร์ในการบริหารจะเกิดผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการที่สัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3 กระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญยิ่งกระบวนการหนึ่งที่เสริมคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาจึงเป็นการปฏิบัติงานที่สนับสนุนความสามารถของครูให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง

ในปัจจุบันการนิเทศการศึกษาได้รับความเอาใจใส่และให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมีศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่ เป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศโรงเรียนในสังกัดโดยตรง เนื่องจากปัญหาและความต้องการของผู้สอน ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียน ได้ดีกว่าการนิเทศจากภายนอก

โรงเรียนสุเมธชาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มีภาระงานที่ต้องบริหารจัดการอยู่ 5 งาน คือ งานวิชาการ งานบริหารทั่วไป งานงบประมาณ งานบุคลากร งานกิจกรรมนักเรียนและสัมพันธ์ชุมชน จากการรายงานผลการจัดการศึกษาปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนสุเมธชาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา พบว่าการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนไม่เป็นไปตามระบบการนิเทศภายในคือขาดการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการพัฒนาขาดการประชุมการวางแผนที่ดีและขาดการนำแผนไปสู่การปฏิบัติกระบวนการนิเทศที่เกิดขึ้นจากฝ่ายบริหารเป็นส่วนใหญ่ ครูผู้สอนไม่มีบทบาทในการเป็นผู้นิเทศและครูไม่กล้านิเทศตนเองเพราะกลัวไม่ได้

รับการยอมรับจากเพื่อนครูด้วยกัน ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำ ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่ในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ให้คำแนะนำ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2545) และตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการจึงมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการนำยุทธศาสตร์การนิเทศภายใน โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการพัฒนา ประสิทธิภาพการสอนของครู โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนทุกขั้นตอน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและส่งผลดีต่อคุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพของนักเรียนและยังเป็นข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนหรือสถานศึกษานำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนสุมนทาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้ากลยุทธ์การพัฒนากระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนสุมนทาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกรอบศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. กรอบกระบวนการนิเทศ 6 ขั้นตอน แฮริส (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, 56; อ้างถึงใน Harris, 1985) ประกอบไปด้วยการประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) การออกแบบวิธีการทำงาน (Designing) การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) การประสานงาน (Coordinating) การอำนวยการ (Directing)

2. กรอบกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การจัดทำคู่มือการนิเทศภายใน

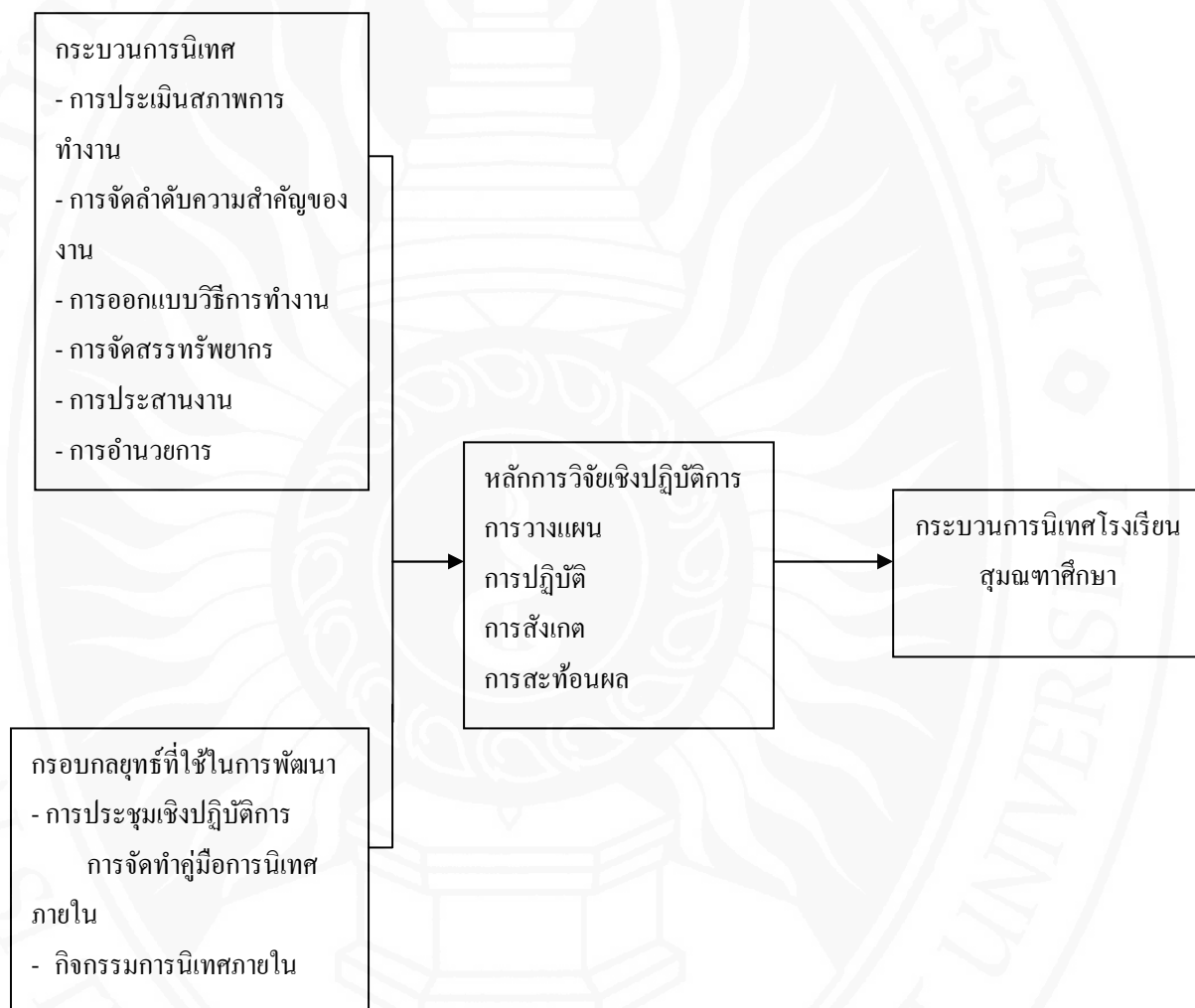
2.2 กิจกรรมการนิเทศภายใน

3. การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart, 1988, 11-15) เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนสุมนทาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยดำเนินการพัฒนา 2 ครั้ง (Spiral) แต่ละครั้งประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) การสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2553 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2554

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

ขอบเขตของวิจัย

การวิจัยกลยุทธ์การพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนสุเมณฑาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 มีขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและให้ข้อมูล (Research Participant) ซึ่งได้มาด้วยความสมัครใจมีจำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย

- 1.1 ผู้วิจัย ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ
- 1.2 ผู้ร่วมวิจัยและให้ข้อมูล มีจำนวน 4 คน ประกอบไปด้วย
 - 1.2.1 หัวหน้างานบริหารบุคคล
 - 1.2.2 ครูผู้สอนภายในโรงเรียน จำนวน 3 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำและตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 คน ประกอบไปด้วย

- 2.1 นายประไพ รัตนไพจิต ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
- 2.2 นางอรอนงค์ พรหมวิหารศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
- 2.3 นางสุเมณฑา ไกรนรา ผู้อำนวยการโรงเรียนสุเมณฑาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนากระบวนการนิเทศโรงเรียน หมายถึง กระบวนการแก้ไขวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศ ของโรงเรียนสุเมณฑาศึกษา โดยให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนิเทศการจัดการเรียนการสอนซึ่งกันและกันได้ โดยใช้กรอบกลยุทธ์ในการพัฒนา ดังนี้

1.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมและอบรมครูภายในโรงเรียนสุเมณฑาศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและสามารถปฏิบัติการนิเทศการจัดการเรียนการสอนซึ่งกันและกันได้ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ตั้งไว้ ทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น

1.2 การจัดทำคู่มือการนิเทศภายใน หมายถึง การหาวิธีการหรือขั้นตอนในการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนสุเมณฑาศึกษา โดยทั้งผู้บริหารและครูทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศ และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนได้

1.3 กิจกรรมการนิเทศภายใน หมายถึง การสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนในชั้นเรียน โดยสังเกตพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน ตามแผนการสอน แผนการเรียนรู้ ซึ่งจะสังเกตจากการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมภายในชั้นเรียน การใช้สื่อการสอน การควบคุมชั้นเรียน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ตลอดจนประเมินผลการเรียน เพื่อศึกษาหาข้อมูลในอันที่จะส่งผลกลับไปยังครูผู้สอน แล้วนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ซึ่งการนิเทศนั้นใช้หลักการนิเทศ 5 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศ 3) การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การปฏิบัติกรนิเทศ 5) การประเมินผลและรายงานผล

2. กระบวนการนิเทศ (Process of Supervision) หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานการนิเทศอย่างมีระบบ ซึ่งประกอบไปด้วย

2.1 การประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) หมายถึง การสังเกต การตรวจสอบ การวัดพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน

2.2 การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) หมายถึง การกำหนดความสำคัญของการจัดกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียน

2.3 การออกแบบวิธีการทำงาน (Designing) หมายถึง การกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2.4 การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) หมายถึง การกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นจะต้องใช้สำหรับกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียน รวมถึงการมอบหมายบุคลากรให้ดำเนินงาน

2.5 การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ความกลมกลืนความพร้อมเพรียงกัน การปรับการทำงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การกำหนดเวลาในการปฏิบัติงานในแต่ละช่วง

2.6 การอำนวยการ (Directing) หมายถึง กระบวนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมที่จะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ประกอบไปด้วยการแต่งตั้งบุคลากร การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเวลา ปริมาณหรืออัตราเร่งในการทำงาน การแนะนำการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นการพัฒนาคำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียน โดยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. เป็นการแก้ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของ โรงเรียนโรงเรียนสุมนทาศึกษา อำเภอทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2 ให้สามารถดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนสุมนทาศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศ และให้ครูสามารถปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศที่กำหนดได้ อย่างมีประสิทธิภาพ